

als het ware boven het positieve recht zich eene andere regeling denken, die dit recht geheel of gedeeltelijk bedekt, maar die, althans voor zoo veel zij dit positieve recht overschaduwet, de eigenlijke rechtsregeling of bindende ordening der rechtsbetrekkingen is. Het positieve recht is dan, naar bestemming, ten minste in zooverre het door het natuurrecht wordt overdekt, bloot de verklaring, de mededeeling hoe dit laatste luidt, gelijk het dan ook oorspronkelijk en naam en kracht alleen aan de overeenstemming daarmede dankte; dies, in strengen zin, geen recht meer is; zijn aanspraak zoo op titel als op bindend aanzien heeft verbeurd; telkens wanneer het van die zwevende, de eigenlijke, rechtsregeling afwijkt, en dan nog slechts deswege geëerbiedigd moet worden, wijl zulks de goede orde eischt ¹⁾.

Aldus de verhouding van het positieve recht tot een natuurrechtgedacht, behoeft het ons gewis niet te bevreemden, dat, durfde men al niet zóóver gaan van, gelijk sommigen deden, aan het positieve recht alle autoriteit te ontzeggen, wanneer het met het *jus naturae* in botsing was ²⁾,

¹⁾ Men hoede zich het natuurrecht, ofschoon het ook wel voorkomt als »die Theorie der rechtlichen Verhältnisse in einem Naturstande..., wie dieser ohne Voraussetzung einer bürgerlichen Gesellschaft seyn würde" (Falck, t. a. p., S. 80), toch geheel met de voorstelling van zulk eenen aan de staatsvorming voorafgeganen natuurtoestand te verbinden. De noodzakelijkheid om het eerste begrip niet eenvoudig als een corollarium van het andere te beschouwen, blijkt o. a. hieruit, dat soms, gelijk b. v. bij Schilling (*Lehrbuch des Naturrechts*, 1859. § 17), het staats- en het volkenrecht binnen de grenzen van het natuurrecht betrokken worden, en zoo ook daarbij de tegenstelling van natuurlijk en positief wordt geacht voor te komen. In dien trant zegt ook Moser, waar hij de macht van de Deutsche rijksvorsten, de door de ontbinding van het voormalige Deutsche Rijk ook formeel souverain gewordene *domini terrae*, omschrijft, dat zij alle bevoegdheden hadden, die uit het natuurrecht volgen. (Cf. Schulze. t. a. p., S. 184) Ook bij hem dus bevat het natuurrecht niet alleen voorschriften voor den gewaanden toestand buiten het staatsverband, maar ook voor dit verband zelf. Cf. voorts Warnkönig, t. a. p., S. 6.

²⁾ Gelijke kracht is soms ook aan het mozaïsche recht toegekend geworden. Zoo bepaalde de *Jenaische Hofgerichtsordnung*, dat de goddelijke voorschriften steeds den voorrang boven alle andere bepalingen zouden hebben, en hield men zich in de geestelijke rechtbanken vaak liever onmiddellijk aan de H. Schrift dan aan het canonieke recht. In denzelfden trant vraagde de Koning van Denemarken in 1756 het oordeel van de rechtgeleerde faculteit te Kopenhagen over de vraag, of er naar goddelijk recht gratie mocht worden verleend bij onopzettelijken doodslag, en in 1770 omtrent dit punt, of dispensatie konde worden gegeven tot het huwelijk met de weduwe van den stiefgrootvader van vaderszijde. Cf. Falck, t. a. p. § 60.